

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. Г.С.СКОВОРОДИ

**ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ, СПЕЦІАЛЬНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Харків 2023

<i>Морохія О. В.</i> Особливості образного мовлення у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ III рівня.....	471
<i>Москаленко Ю. Є.</i> Дидактичні ігри як засіб формування вимовної сторони мовлення у дітей дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням.....	474
<i>Міхальова А.І.</i> Використання засобів ІКТ у роботі учителя-логопеда з дітьми з порушеннями мовлення.....	478
<i>Мішенкова В.В.</i> Соціокультурна реабілітація дітей з особливими потребами.....	481
<i>Нікончук Д.С.</i> Ерготерапія у відновленні здоров'я дітей з особливими освітніми потребами.....	485
<i>Обрізанова А.О.</i> Дидактичні ігри як спосіб формування пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку.....	488
<i>Онуферко Ю.І.</i> Організаційна культура інклюзивного закладу загальної середньої освіти.....	491
<i>Оселедченко М.А.</i> Теоретико-методичні аспекти формування часово-просторових уявлень у дітей з інтелектуальними порушеннями старшого дошкільного віку.....	495
<i>Пасікун А.В.</i> Значення міжособистісних відносин у житті дітей з нормальним розвитком.....	499
<i>Петрушко Ю.В.</i> Використання дидактичної гри у процесі корекції загального недорозвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку...	501
<i>Пінчук С.І.</i> Ігрові технології як засіб розвитку мовлення дітей з особливими потребами.....	504
<i>Плугатарьова Д.І.</i> Розвиток пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку із інтелектуальними порушеннями засобами казкотерапії...	509
<i>Плющакова І.Г.</i> Специфіка взаємодії батьків з дітьми дошкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку.....	513
<i>Прогляда Д.А.</i> Інформаційні технології як засіб корекції мовлення у дітей молодшого шкільного віку з дизартрією.....	516
<i>Присяник О.П.</i> Особливості використання дидактичних ігор та ігрових вправ у корекції порушень письма в дітей молодшого шкільного віку.....	517
<i>Рішко В.В.</i> Розвиток навичок самообслуговування у старших дошкільників з затримкою психічного розвитку.....	521
<i>Савченко Д.Р., Савченко Т.Р.</i> Підготовка фахівців до роботи в інклюзивному освітньому середовищі.....	525
<i>Семененко-Кожух Ю.В.</i> Дистанційна логопедична діагностика мовлення пацієнтів з афазією.....	530
<i>Семотюк Г.Ю.</i> Теоретико-методичні засади формування здоров'язбережувальної компетентності у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.....	534
<i>Сіліч С.М.</i> Особливості сімейного виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку.....	539
<i>Сільчук М.С.</i> Характеристика ігрових прийомів у роботі з дітьми із	

Для цього ерготерапевт на всіх етапах роботи обговорює всі питання лікування з батьками, при необхідності дає їм консультації, детально описує вправи, підказує, які ігри та заняття включити в подальшу реабілітацію, надає всі рекомендації спеціалістів.

Така співпраця в межах ерготерапії дасть змогу підвищити рівень її ефективності та прискорить навчальний процес для дитини із особливими потребами.

Таким чином, поняття ерготерапія визначається по-різному, але його суть і цілі ерготерапії зводяться до одного — необхідності збільшити можливість для дитини у подальшому жити повноцінним життям відповідно до своїх бажань і фізичних та психологічних потреб.

На сьогодні в сучасних умовах постає ще одне важливе завдання щодо галузі ерготерапії – забезпечити необхідний рівень підготовки фахівців, здатних до ефективної професійної діяльності, швидкої адаптації в умовах науково-технічного прогресу, які володіють сучасними технологіями своєї спеціальності, уміннями використовувати отримані знання і навички в процесі вирішення швидкозмінних професійних завдань.

Література

1. Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології» / за ред. М. Шеремет, А. Шевцова, А. Заплатинської. Київ : Альянт, 2021. 279 с.
2. Багрій І. Заняттєва терапія як напрям професійної діяльності. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pi_ppo_2014_1_17
3. Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2016» : у 4 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя : ЗНУ, 2016. – Т.4. – 378с.
4. Грейда Н. Б. Основи ерготерапії та функціональне тренування : конспект лекцій / Волинський національний університет імені Лесі Українки, медичний факультет, кафедра фізичної терапії та ерготерапії. Луцьк, 2022. 50 с.
5. Пустовойт Б, Борис; Пустовойт К. Сучасні погляди ерготерапії. Physical rehabilitation and recreational health technologies, 2017, с. 64-69.
6. Місце і роль фізичної терапії у сучасній системі охорони здоров'я: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет- конференції (м. Чернівці 10.02.2022 року) / за редакцією Я.Б. Зоря. – Чернівці:Чернівецький нац. ун-т, 2022. – 312 с.

Обрізанова А.О.

здобувач вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Казачінер О. С.

доктор педагогічних наук, професор

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Проблемою навчання дітей з особливими освітніми проблемами набуває широкої актуальності. Затримка психічного розвитку (ЗПР) у дітей є складним порушенням, при якому в різних дітей страждають різні компоненти їх психічної, психологічної й фізичної діяльності. ЗПР відноситься до «прикордонної» форми порушення розвитку дитини. При ЗПР має місце нерівномірність формування різних психічних функцій, типовим є поєднання як ушкоджених, так і недорозвинених окремих психічних функцій із збереженими. При цьому глибина ушкоджень і ступінь незрілості можуть бути також різними.

Як показує практика, що нові та цікаві підходи до навчання, використання нестандартних методик, потенціал яких безмежний, стають невід'ємним компонентом навчання. Гра, на думку сучасних дослідників, розвиваються в умовах педагогічного процесу, побудованого на поєднанні різних аспектів. У психічному розвитку дитини грі належить особливо важлива роль. Гра формує здатність до довільної діяльності й поведінки дитини, самоконтролю, тренує пам'ять, розвиває сприймання навколишнього світу, здатність до спілкування, волю, тренує фантазію та мислення. Для дошкільника гра є провідною діяльністю, засобом його всебічного розвитку, важливим методом пізнання навколишнього середовища.

Вчені, які вивчали цю тему, розглядали дидактичну гру з різних сторін. Деякі з них пишуть, що дидактична гра – це один із засобів виховання та навчання (Л.І.Божович, М.І.Болдирєв, Н.М.Конишева, Т.І.Олійник, В.Г.Редько, Т.А.Честякова, Г.І.Щукіна), деякі вчені віднесли гру до форм навчання (З.М.Богуславська, А.К.Бондаренко, А.А.Венгер, Р.М.Миронова, К.А.Родкін, О.І.Сорокіна, О.П.Усова, В.С.Шубинський). Інші вчені віднесли дидактичну гру до методів навчання (Ю.П.Азаров, В.Р.Безпалова, Л.В.Кондрашова, К.Д.Радіна, Г.К.Селевко, Л.І.Самгіна, О.П.Хачатурян), до емоційних стимулів (Г.В.Віннікова, М.Г.Яновська та ін.), до поліфункціональних педагогічних явищ (О.С.Газман, З.В.Друзь, С.А.Шмаков) [4, с. 319].

Мета тез полягає у висвітленні особливостей дидактичних ігор як способу формування пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку.

Дидактична гра відрізняється від звичайної гри тим, що участь у ній є обов'язковою для всіх учнів. Правила, методики та зміст гри повинні бути розроблені так, що для учнів, у яких відсутній або дуже слабкий інтерес до уроку, гра може стати відправним пунктом у виникненні інтересу до нього.

Вчені виділили основні психологічні механізми розвивального та корекційного впливу гри :

1. моделювання системи соціальних відносин в наочно-дієвої формі в особливих ігрових умовах, дослідження їх дитиною і орієнтування в цих відносинах;

2. зміна позиції дитини в напрямку подолання пізнавального і особистісного егоцентризму і послідовної децентрації, завдяки чому відбувається усвідомлення власного «Я» в грі та зростає міра соціальної

компетентності і здатності до вирішення проблемних ситуацій компетентності і здатності до розв'язання проблемних ситуацій.

3. формування поряд з ігровими реальних відносин співробітництва і кооперації між дитиною і однолітками, що забезпечують можливість позитивного особистісного розвитку;

4. організацію поетапної відпрацювання в грі нових, більш адекватних способів орієнтування дитини в проблемних ситуаціях, їх інтеріоризацію і засвоєння;

5. організацію орієнтування дитини на виділення пережитих їм емоційних станів, усвідомлення сенсу проблемної ситуації і формування її нових значень;

6. формування здатності дитини до довільної регуляції діяльності на основі підпорядкування поведінки системі правил, що регулюють виконання ролі, а також правил, що регулюють поведінку в ігровій ситуації.

В наш час є вимога до нових ідей та практичних рішень щодо вдосконалення методологічного арсеналу педагогічної науки і практики. Деякі українські науковці вважають, що «традиційне навчання, яке передавало готові знання учням, на сьогодні втратило актуальність» [5, с. 357].

Тому основна задача сучасного вчителя вибрати методи і форми організації навчальної діяльності учнів, які оптимально відповідають поставленій меті реформування шкільної освіти – розвитку творчої особистості учня [4].

Важливим компонентом є організація процесу розвитку і формування навичок спілкування дітей із ЗПП у формі гри, де максимально б виявлялася і реалізовувалася активність дитини, були застосовані ігри на розвиток відносин (співпраця, дружба і т.д.). Слід зазначити, що діти з затримкою психічного розвитку не здатні самі визначити сюжет, правила, ролі розподілені між дітьми та дорослим у грі.

Вчені довели, що формування ігрової діяльності у дітей з затримкою психічного розвитку відбувається сповільнено через недоліки довільної уваги, нестійкий інтерес, недорозвинена емоційна та вольова сфера діяльності, підвищення виснаження. Щоб досягти певного рівня розвитку, або процесу навчання, в розробці, або організації дидактичних ігор для дітей, слід урахувати індивідуальність кожної дитини. Крім того, гра – найлегший засіб для усвідомленого оволодіння надбанням культури, досвідом людських взаємин, знаннями, способами діяльності тощо» [4].

Під «ігровою діяльністю» розуміємо різновид активної діяльності людини (дитини), у процесі якої відбувається оволодіння суспільними функціями, відносинами та рідною мовою як засобом спілкування. Це дитяче моделювання соціальних відносин. Правильне та вміле керівництво ігровою діяльністю з боку дорослих формує емоційну, моральну та інтелектуальну сфери дитини, розвиває її уяву, сприяє фізичному вдосконаленню, виховує волю до дії та здатність до гальмування — якості, необхідні людині в трудовій і суспільній діяльності [3, с. 73].

Процес навчання – це динамічна взаємодія (співробітництво, партнерство) учителя та учнів, у ході якої здійснюється стимулювання і організація активної навчально-пізнавальної діяльності школярів з метою засвоєння системи наукових знань, умінь, навичок, розвитку і всебічної вихованості особистості. Найактивніше використання ігрової діяльності в навчальному процесі та використання різних форм нетрадиційних уроків просто необхідне; це дає змогу успішно формувати і закріплювати позитивне ставлення дитини до навчальної праці.

Отже, ми висвітлили особливості дидактичних ігор як способу формування пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку, а також розглянули взаємозв'язок між навчанням та ігровою діяльністю дитини з затримкою психічного розвитку. Доки вчені не дійшли спільного висновку, чи гра є це одним із засобів виховання, чи методів, чи формою навчання [4, с. 319].

Але ми бачимо, що дидактичні ігри стали одним із прийомів навчання дитини з ЗПР. Ці прийоми сприяють підвищенню пізнавальної активності дітей даної категорії, підтримують їх інтерес до занять і стимулюють розвиток внутрішньої мотивації. У процесі ігрової діяльності підвищується активність дітей в процесі навчання, знижується стомлюваність, формується інтерес до пізнавальної діяльності, розвивається емоційна чуйність. Ігрове навчання допомагає дитині відчувати власні можливості, набутти впевненості в собі.

Література

1. Бондар В. І. Дидактика: підручник / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005.– 264 с.
2. Бутова А. Організація ігрової діяльності дошкільнят у світлі вимог Базової програми / А. Бутова // Дошкільнє виховання. – 2009. – № 12. – С. 4–5.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
4. Концепція профільного навчання в старшій школі. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/37784/.
5. Полудень Л. Корекційно-розвивальна програма для дітей із затримкою психічного розвитку / Л. Полудень // Дефектолог. – 2009. – № 11. – С. 27-33.
6. Якименко Ю., Покась Л. Оновлення уроку географії у контексті компетентнісного підходу.

Онуферко Ю.І.

здобувач другого рівня вищої освіти
Спеціальність 016 Спеціальна освіта (Інклюзивна освіта)
факультету педагогіки і психології
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка
Науковий керівник: Удич З. І.
кандидат педагогічних наук, доцент
Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка

**ОРГАНІЗАЦІЙНА КУЛЬТУРА
ІНКЛЮЗИВНОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**